

EL REGNE DE MALLORCA A L'EDAT MITJANA: ALGUNES OBSERVACIONS SOBRE L'ESTUDI DE ABULAFIA

Onofre Vaquer Bennasar

(UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS)

David Abulafia ha publicat «Un emporio mediterráneo. El reino catalán de Mallorca» (Omega, Barcelona, 1996), versió castellana de l'original anglès. El llibre és una síntesi de la Història de Mallorca del segle XIII al XV, destacant alguns aspectes com la repoblació i el comerç. Utilitza una abundant i seleccionada bibliografia, a més d'alguna documentació. La versió anglesa pot ser molt interessant per un públic en llengua anglesa però no tant pels investigadors de Mallorca.

Al pròleg de la versió espanyola, comenta el núm. 29 de la revista Randa, és una llàstima que no el tengui en compte al cos de l'obra. Al comentar el meu article a la citada revista, diu que els anys 1466-68 València sobrepassa al Magreb com a destí comercial més important, però aquests anys el principal destí era Nàpols. A la bibliografia falten les versions espanyoles de les obres que cita, i a les notes a peu de pàgina es donen cites incompletes, així cita Riera «Llicències», obra que no consta en la bibliografia i que fa referència a la llicència per a barques de Riera Melis. Cita els estudis d'alguns autors poc coneguts a Mallorca, com els de Larry Simon i Elena Lourie (excepte un article sobre la repoblació de Menorca).

Retreu que alguns autors no parlin dels territoris continentals del regne de Mallorca (seria millor dir Corona de Mallorca) ni de la posició internacional de les Balears. Amb exclusió d'Antoni Riera Melis, és aquest un retret que ens pot fer a la majoria d'investigadors balears i hi podria afegir que no hem fet obres de síntesi com la que ell ha pretès fer, a excepció d'Alvaro Santamaría amb l'obra «Ejecutoria del Reino de Mallorca».

Comet alguns errors greus. A les pàgines 288 i 301, al parlar de la donació de Jaume I al seu fill Jaume de Mallorca, confon la Cerdanya amb Sardenya. A la pàgina 21 parla de «judíos conversos o xuetes», quan els xuetes són sols els descendents dels condemnat als autos de fe de 1691, però no

tots els descendents de conversos. Altre error, i aquest és molt freqüent encara a les publicacions de divulgació fetes a Mallorca, és anomenar Abraham Cresques a Cresques Abraham. A aquella època, els jueus tenien un nom i el que, per nosaltres, és el cognom, per ells era el nom del pare. Cresques Abraham vol dir Cresques fill d'Abraham, Jafuda Cresques vol dir Jafuda fill de Cresques. El 1380, Cresques Abraham i Estruch Abraham, germans, hereus del seu avi matern Moxini Arrar, difunt, es dividien dues cases veïnes de les seves, que limitaven amb el carrer que va a la porta de la Calatrava (ARM, P, M-2589), pergami del forro). Diu que Jafuda és més conegut com mestre Jaume de Mallorca, però fa anys que sabem que no es pot confondre mestre Jacome de Mallorca, cridat a Sagres per l'infant Enric, amb Jafuda Cresques, que aleshores ja era mort, ja que mor el 1410, abans que l'infant Enric fos major d'edat. Anomena «calle de Montesinos» al carrer Montision.

Abulafia tracta extensament dos grups ètnics: els musulmans i els jueus. Parla de musulmans a Menorca, Eivissa i Mallorca, i afirma que els conquistadors cristians es veieren obligats a dur colons musulmans per ocupar terres deshabitades, però reconeix que no hi ha proves de l'existència d'una població musulmana significativa. No quantifica els jueus i sembla ignorar els estudis de Jaume Riera Sans.

Analitza el comerç mallorquí als segles XIII i XIV, destacant el paper de Mallorca com a lloc d'intercanvi de mercaderies no produïdes a l'illa. S'extén massa comentant la llicència per a barques de 1284. Dóna massa credibilitat als guiatges al afirmar «estos registros fueron elaborados con esmero y no hay razón para suponer que omitieran un número significativo de barcos». Però els guiatges són permisos que es donen sols a conversos i a naus que poden portar mercaderies prohibides al viatjar a països musulmans. L'any 1341-42 es registren 87 guiatges quan el dret d'ancoratge per l'any 1340-41 ens dóna 1094 arribades, i això que les naus mallorquines no paguen ancoratge. Ha consultat «Constums Accounts» a la *Public Record Office*, on ha trobat notícies que desconeixiem del comerç de Mallorca amb Londres.

Al parlar de l'obra de Macaire sobre el comerç de Mallorca a la primera meitat del segle XV, el critica per ignorar la documentació de l'arxiu Datini de Prato. Nosaltres hi afegiríem que també ignora la documentació dels arxius de Barcelona. Macaire afirma que és difícil saber quins productes predominaven en el comerç entre Barcelona i Mallorca. Nosaltres, per a la segona meitat del XV, ens trobarem amb la mateixa dificultat al consultar els

protocols mallorquins, perquè aquest comerç s'assegurava majoritàriament a Barcelona i no a Mallorca, però als protocols de Barcelona trobarem assegurances d'oli carregat a Sóller per Barcelona, mentre que les naus arribaven al port de Sóller carregades de blat, i a la sèrie «Coses Vedades» (a l'Arxiu de la Corona d'Aragó) trobarem altres objectes de comerç. Macaire quantifica el nombre de viatges a cada port de destí que ha documentat però no el valor dels productes comercials.

Titula un capítol «La reforma de la economia mallorquina, 1343-1500», però no diu res de la segona meitat del XV. Afirmar que les illes tenien un perfil comercial i al segle XV es convertí en centre d'indústria tèxtil. La manufactura tèxtil a Mallorca ha estat investigada per Miquel Deià¹, estudis que sembla ignorar Abulafia. Nosaltres hem pogut documentar les importacions de grans quantitats de llana aragonesa a finals del XV i principis del XVI, quan abans Mallorca exportava llana, i les grans exportacions que es realitzen a Sicília. Abulafia destaca que a la fira de Salerno, el 1478, els teixits de llana mallorquina valien una quarta part que els florentins, i que els de Perpinyà tenien un valor tres vegades superior als genovesos «a la maiorchina», a l'estil de Mallorca.

¹ Vegeu d'aquest citat autor l'article anterior.